

Nr 53.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till torrläggning av vattensjuk mark inom Breareds m. fl. socknar av Hallands län; given Stockholms slott den 13 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Föredraganden, statsrådet Domö, anför:

Den 14 maj 1926 beviljade Kungl. Maj:t till torrläggning av vattensjuk mark tillhörig Skärkered, Espered, Hjälmstryd, Prästgården, Breared och Bole i Breareds socken, Hertered i Enslövs socken samt Skärkered i Snöstorps socken av Hallands län dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 4,590 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 13,780 kronor, varjämte Kungl. Maj:t fastställde för företaget upprättad arbetsplan.

Länsstyrelsen i Hallands län fastställde genom utslag den 17 mars 1928 fördelningen å vederbörande fastigheter av förenämnda lån och ålade därvid Axel Fransson såsom ägare av 13/72 mantal Espered 1² att årligen för vart och ett av åren 1933—1957 erlägga 215 kronor 37 öre samt för år 1958 195 kronor 92 öre.

Genom beslut den 30 mars 1935 fann Kungl. Maj:t en av Axel Fransson gjord, den 21 augusti 1934 dagtecknad framställning om nedskrivning av den del av lånet, som belöpte å fastigheten Espered 1², icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I en den 10 maj 1939 dagtecknad skrift har Fransson nu hemställt, att ifrågavarande låneandel måtte helt avskrivas. Detta ärende har av länsstyrelsen i Hallands län med utlåtande den 18 augusti 1941 överlämnats till Kungl. Maj:t. Vid utlåtandet funnos fogade yttrande av lantbruksingenjören A. Weilin-Berger ävensom ytterligare en skrift av Fransson. I ärendet ha remissutlåtanden avgivits den 17 december 1941 av lantbruksstyrelsen och den 23 januari 1942 av statskontoret.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat, att företaget, som avser nygrävning av Lillån och dess tillopp genom och från ägor till förut angivna fastigheter, omfattar en areal av 40.52 hektar, varav 10.65 hektar utgöra mark till fastigheten Espered 1², att vid arbetsplanens fastställelse båtnaden beräknades till 20,909 kronor 68 öre och kostnaderna för arbetet till 18,425 kronor 75 öre, att företaget är slutfört samt att arbetet godkänts av lantbruksstyrelsen den 19 juli 1926.

Innan jag närmare redogör för ifrågavarande ärende, torde jag få erinra att *lantbruksstyrelsen* — efter det att undersökning rörande företags torrläggningseffekt verkstälts av dåvarande lantbruksingenjören — i *remissutlåtande den 15 januari 1935* över omförmälda framställning den 21 augusti 1934 yttrat bland annat följande.

Den verkliga kostnaden för ifrågavarande företag uppgår till 14,480 kronor 36 öre och understiger sålunda den vid arbetsplanens fastställande beräknade kostnaden, 18,425 kronor 75 öre, med 3,889 kronor 64 öre eller med omkring 21 procent. Av det uppkomna överskottet å statsunderstödet, i runt tal 3,890 kronor, har företaget enligt hos lantbruksstyrelsen föredetta räkenskaper 100 kronor inestående å kassa, medan återstoden, 3,790 kronor, av intressenterna sinsemellan fördelats.

Av båtnadsvärdet belöpa på fastigheten Espered 1² 4,901 kronor 3 öre. Nämda fastighets andel i företags kostnader, enligt den fastställda arbetsplanen beräknad till 4,319 kronor, utgör i verkligheten 3,394 kronor 11 öre eller ett omkring 920 kronor lägre belopp. Fastighetens andel i det å statsunderstödet uppkomna överskottet motsvarar sålunda i runt tal sistnämnda belopp. Det vid syneförrättningen angående företaget uppskattade båtnadsvärdet genom torrläggningen har emellertid på grund av opåräknat stor sättning i marken och eftersatt underhåll av vissa i företaget ingående diken icke kunnat helt utvinnas. Med ledning av de uppgifter om sättningens storlek, som återfinnas uti vid ansökningsfogade yttranden samt med tillämpning av vid jorduppskattningen under syneförrättningen använda ingångsvärden uppskattar lantbruksstyrelsen den till följd av den opåräknat starka sättningen uppkomna båtnadsminskningen å mark tillhörande fastigheten Espered 1² till ett värde av omkring 1,100 kronor. Båtnaden av företaget synes sålunda böra för sagda fastighet uppskattas till ett värde av i runt tal 3,800 kronor i stället för det vid syneförrättningen uppskattade värdet av 4,901 kronor 3 öre. Jämväl efter sålunda vidtagen reducering kommer emellertid

fastighetens båtnad att överstiga dess andel i företagens kostnader, nämligen med (3,800 — 3,394:11 =) omkring 400 kronor eller omkring 12 procent. Härtill kommer att fastighetens ägare utan någon däremot svarande arbetsprestation uppburit ett belopp av 920 kronor av å statsunderstödet uppkommet överskott. Lantbruksstyrelsen hemställer fördenskull, att framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I framställningen den 10 maj 1939 har *Axel Fransson* anfört, att han icke haft någon båtnad av de verkställda torrlägningsarbetena. Den mark, som för hans del utvunnits genom företaget, hade nämligen visat sig omöjlig att odla, då största delen av marken vid normalt vattenstånd icke låge högre än 50—60 cm över vattenytan. Vid stark nederbörd stode vattnet ofta ända till en meter över markytan. Rörande sina personliga och ekonomiska förhållanden har Fransson uppgivit, att han vore gift och hade nio barn, därav sju minderåriga, samt att hans till 10,400 kronor taxerade fastighet vore in-tecknad för 10,000 kronor, vartill komme skulden för avdikningslånet. Med hänsyn till angivna omständigheter vore det omöjligt för honom att fortsätta med avbetalningen å avdikningslånet.

Länsstyrelsen har, under framhållande att Fransson hittills fullgjort sina amorteringar å ifrågavarande lån, tillstyrkt största möjliga nedsättning av lånet.

Lantbruksingenjören Welin-Berger, som å platsen verkställt vissa undersökningar, har tillstyrkt en nedskrivning med minst 60 procent av den å Franssons fastighet belöpande delen av odlingslånet. Såsom skäl härför har Welin-Berger särskilt anfört de försämrade möjligheterna för ifrågavarande markområdets utnyttjande samt den omständigheten att Fransson utan att vara sökande till ifrågavarande företag tvingats till betydande kostnader för ett arbete, som för hans del huvudsakligen måste anses misslyckat. Härvid har Welin-Berger yttrat bland annat följande.

De arealer av fastigheten Espered 1², som kommit att beröras av företaget och som i proportion till uppkommande torrlägningsbåtnad ålagts att delta i företagens kostnader, utgöras nästan uteslutande av moss- och torvjordar, vilka efter företagens utförande visat sig ha undergått betydande sättning varierande mellan 0.4 och 0.6 meter. Å sin fastighet har Fransson verkställt uppodling av de arealer, som med hänsyn till jordbeskaffenhet och möjligheten till torrläggning ansetts härför lämpliga. Vid undersökning har konstaterats, att vissa arealer, som enligt det för sökandet av statsunderstöd upprättade betänkandet angivits vara väl lämpade för odling, efter företagens utförande visat sig icke vara ägnade härför på grund av dels den uppkomna betydande sättningen och därav följande otillfredsställande torrläggning, dels ock markens beskaffenhet, då översta lagret till omkring 0.5 meters djup visat sig bestå av tuvor och mossa. Två ägofigurer, som enligt synehandlingarna beräknats komma att genom företagens utförande tillskyndas betydande torrlägningsbåtnad, ha visat sig användbara allenast för skogsbörd. I odlat skick skulle ägofigurer icke erhålla större torrlägningsdjup än omkring 0.5 meter. En annan ägofigur har befunnits så sönderskuren genom tidigare torrläggning att dess utnyttjande för odlingsändamål överhuvud taget icke är tänkbar.

Enligt en den 28 maj 1941 upprättad värderingslängd har — under förutsättning att företaget underhålles enligt den fastställda arbetsplanen — vär-

det av båtnaden genom företaget för Franssons fastighet uppskattats till allenast 2,692 kronor 28 öre.

Ur jordbruksekonomisk synpunkt torde det icke vara ekonomiskt lönande att bruka jord med torrläggning av allenast 0.7—1.0 meter så mycket mindre som markerna även vid korta nederbördsperioder lätt översvämmas och deras brukning tvingar till användande av trögor å dragdjuren.

Lantbruksstyrelsen har i sitt remissutlåtande den 17 december 1941 till en början framhållit, att den i styrelsens skrivelse den 15 januari 1935 inlagda uppgiften om överskottet å statsunderstödet sedermera visat sig vara oriktig. Skillnaden mellan den beräknade och den verkliga kostnaden utgjorde rätteligen (18,425: 75 — 14,480: 36 =) 3,945 kronor 39 öre eller i avrundat tal 3,940 kronor i stället för 3,890 kronor. Det mellan intressenterna fördelade överskottet å statsunderstödet hade sålunda i verkligheten uppgått till (3,940 — 100 =) 3,840 kronor. Vad angår den nu gjorda framställningen har styrelsen yttrat bland annat följande.

Det av lantbruksingenjören Welin-Berger uppskattade värdet av båtnaden å ifrågavarande Fransson tillhöriga mark, 2,692 kronor 28 öre, understiger dels med 2,208 kronor 75 öre den ursprungligen beräknade båtnaden och dels med 701 kronor 83 öre fastighetens till 3,394 kronor 11 öre uppgående andel i företagens kostnader.

Med hänsyn till vad genom den nu föreliggande ytterligare utredningen blivit upplyst finner lantbruksstyrelsen för sin del någon lindring böra beredas Fransson i hans ifrågavarande återbetalningsskyldighet. Detta synes lämpligast böra ske genom viss nedskrivning av den å Franssons fastighet kvarstående kapitalskulden å lånet. Lantbruksstyrelsen finner härvid skäligt, att skuldbeloppet nedskrives med så stor del därav som motsvarar den inträdda båtnadsminskningen, 2,208 kronor 75 öre, eller i runt tal 2,200 kronor, sedan detta belopp minskats med Franssons andel av det å statsunderstödet uppkomna överskottet, vilken andel utgör i runt tal 920 kronor. I enlighet härmed skulle det belopp, varmed Franssons låneskuld synes böra nedskrivas, uppgå till (2,200 — 920 =) 1,280 kronor. För nedskrivningen torde statens avdikningslånefond böra tillföras ett motsvarande belopp från statens avdikningsanslag.

Enligt vad från statskontoret inhämtats uppgår Franssons kapitalskuld efter erläggande av senast utdebiterad annuitet till 2,692 kronor 60 öre. Efter nedskrivning med förut föreslaget belopp, 1,280 kronor, skulle sagda kapital-skuld minskas till (2,692: 60 — 1,280 =) 1,412 kronor 60 öre.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot bifall till framställningen på sätt lantbruksstyrelsen ifrågasatt.

*Före-
draganden.*

Av nu föreliggande utredning i ärendet torde framgå, att båtnaden av ifrågavarande torrläggningsföretag för den Axel Fransson tillhöriga fastigheten $\frac{13}{72}$ mantal Espered 1² kommit att avsevärt understiga den beräknade på grund av att marksättningar inträffat, vilka icke förutsetts vid företagens igångsättande. En av vederbörande lantbruksingenjör i maj 1941 verkställd värdering av företaget utvisar sålunda ett båtnadsvärde, vilket är nära 50 procent lägre än den ursprungligen beräknade båtnaden samt dessutom icke obetydligt lägre än ifrågavarande fastighets andel i torrläggningskostnaderna.

Med hänsyn såväl härtill som till vad i ärendet upplysts i fråga om Franssons ekonomiska ställning finner jag billighetsskäl tala för att ytterligare statsunderstöd beviljas för åstadkommande av en avbetalning av lånet från odlingslånefonden. I fråga om statsunderstödet storlek ansluter jag mig till lantbruksstyrelsens förslag. Jag förordar alltså, att för ändamålet må från statens avdikningsanslag utgå ett belopp av 1,280 kronor. Härtill synes riksdagens medgivande böra inhämtas. Bidragsbeloppet bör av lantbruksstyrelsen ställas till statskontorets förfogande för att såsom avbetalning å den på Franssons fastighet belöpande andelen av ifrågavarande lån tillgodoföras avdikningslånefonden. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som enligt riksdagens medgivande för visst år må beviljas jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för avbetalning å den på fastigheten ¹³/₇₂ mantal Espe-red 1² belöpande andelen av det till torrläggning av vattensjuk mark inom Breareds m. fl. socknar av Hallands län den 14 maj 1926 beviljade lånet från odlingslånefonden må från statens avdikningsanslag utgå ett belopp av 1,280 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Richard Jobson.

